

Dagsavisen.no / Meninger /

Sakkyndighet i barnevernssaker

JOAR TRANØY PSYKOLOG OG FORSKER 22. juni 2006

Kritikk mot sakkyndige psykologers metodebruk og spørsmål om manglende nøytralitet i barnevernssaker har resultert i at Helse- og omsorgsminister Sylvia Brustad i samråd med justisminister Knut Storberget nedsatte en arbeidsgruppe («Sakkyndighetsutvalget») som skulle gjennomgå systemet med sakkyndige i justissektoren. 28. mars 2006 forelå en rapport fra Barne- og likestillingsdepartementet (skal senere bli til en NOU).

I rapporten fra sakkyndighetsutvalget foreslås det etablert en «Barnesakkyndig kommisjon» etter modell av Den rettsmedisinske kommisjon der alle rapporter fra sakkyndige i barnevernssaker rutinemessig skal sendes til kommisjonen for vurdering før de benyttes for en endelig avgjørelse – både i forvaltningen og domstolen. Sakkyndige rapporter skal etter en slik ordning kvalitetssikres.

Sakkyndighetsutvalget overser grunnleggende strukturelle maktforskjeller mellom gruppen av sakkyndige utredere og de som utredes. Utvalget mangler rettsosjologisk undersøkelse av sakkyndighetsrollens funksjon i fylkesnemnda og andre rettsinstanser i barnevernssaker. Et spørsmål som ikke er undersøkt er hvilke relasjoner det er mellom barnevernet og sakkyndige psykologer. Retten fylkesnemnda og barnevernstjenesten tar i mange tilfeller utgangspunkt i det samme utvalg av sakkyndige.

Dessuten tar samme sakkyndige psykologer dobbelt oppdrag både fra barnevernstjenesten og domstolen. I motsetning til den private part har barnevernstjenesten ansvar for å fremme saken for nemnda og følgelig også ansvar også for å få den opplyst (§ 7-3). I praksis er det slik at fylkesnemnda sjelden oppnevner sakkyndige. Barnevernstjenesten får dermed en annen stilling enn den private part i saker om omsorgsovertakelse.

Psykologers sakkyndige utredninger tillegges betydelig vekt når beslutningene fattes i barnevernssaker. En undersøkelse av 50 saker om omsorgsovertakelse fremmet for fylkesnemnda i Sør-Trøndelag viser at 84 prosent av sakene ble vedtatt i overensstemmelse med kommunens forslag som også var sakkyndig utnevnt psykologs konklusjon (Iversen 1998). Ut fra et rettssikkerhetssynspunkt er det betenkelig at fylkesnemnda og domstolen som beslutningsorgan og barnevernstjenesten som part engasjerer psykologisk sakkyndig.

Barnevernet utferdiger mandatet. En slik institusjonell ordning reiser tvil om uavhengigheten til sakkyndige. Det er mildt sagt betenkelig at psykologer både kan være

utredere for kommuner og sakkyndige medlemmer av fylkesnemnda. En psykolog kan overfor samme kommune opptre som utreder i en sak og beslutningstaker i nemnda i en annen. Psykologer opptrer vekselvis som utredere og dommere. Oppnevnte sakkyndige skal være objektive og partsnøytrale i sine vurderinger. Praksis viser at det i mange tilfeller ikke er slik.

Ledende psykologer i Forum for sakkyndige psykologer (FOSAP) uttaler at kommunalt oppnevnte sakkyndige må ses som en rådgiver for kommunene hvis hovedoppgave er å hjelpe barnevernets saksutredning. Det understrekes at det ikke er den kommunalt oppnevnte sakkyndiges oppgave å overprøve barnevernstjenestens vurderinger. En slik holdning undergraver objektivitet og partsnøytralitet. Høringen bygger for øvrig på profesjoner og foreninger tett knyttet til barnevernstjenesten. Påfallende er mangelen på kildegransking hos sakkyndige med hensyn til innhenting og bruk av barnevernstjenestens opplysninger.

Kriminologen Dag Ellingsen fant for ca. 20 år siden tilsvarende utilfredsstillende metodebruk i rettspsykiatriske erklæringer som ble brukt av dommere til å legitimere langvarig innesperring av mennesker. Den kliniske psykologutdanningen i Norge har ingen opplæring i utredningsmetodikk. Sammenslutningen av psykologer i FOSAP omfatter medlemmer med styreverv i barnevernsinstitusjoner og medlemskap i barnevernets tiltaksgrupper.

En og samme psykolog kan ha mange sakkyndige oppdrag fra barnevernet og sakkyndig arbeid for rettsvesenet som utreder og fagkyndig meddommer. Tette bånd mellom sakkyndige psykologer barnevern og rettsvesen kan influere på psykologers metodebruk spesielt i forhold til vurdering av såkalt autoritative kilder. Opplysninger fra offentlig instans er ikke nødvendigvis faktiske i den betydning at de er kontrollert mot uavhengige kilder.

Sakkyndige er i mange tilfelle ikke eksterne fagpersoner men en del av et nettverk med tette bånd til barnevernet. Rettssystemet støtter en praksis som ser ut til å bestå av et «toppfolkenes partnerskap» mellom sakkyndige psykologer barnevern og rettsvesen. Så lenge et slikt system opprettholdes vil bruk av Barnesakkyndig kommisjon kun fungere som legitimering og et ferniss for kvalitetssikring og nøytralitet.
